

מעין החיים

פר' וישלח
תשפ"ד

גליון ג'

במשנת כ"ק מרן רביה"ק
מצאנו ז"ע וצאצאיו

ילקוט דברי חיים

מלוקט מפי ספרים וסופרים

תוכן הענינים

ילקוט דברי חיים

א

דברי תורה
מרכיבה"ק מצאנו ז"ע
מלוקט מפי ספרים
וסופרים

באר החיים

ב

דברי תורה
על פרשת השבוע
מבארם של צדיקי
בית צאנו ז"ע

עין החיים

ב

אמרי קודש
מכ"ק אדמו"ר
מסאטמאר שליט"א

קרויים חיים

ג

על הצדיקים
ועל החסידים
מי היו ממשכי
דרכו של המגיד
ממעורר יש"ע?

שלחן חיים

ד

הליכות ומנהגים
ענייני חנוכה
המשך פרק א,
הדלקת הנרות

שפתי חיים

ו

תגובות ותשובות
מאת הקוראים
החשובים שחי'

תורת חיים

ז

בענין פך השמן
שנמצא בהיכל
מדוע לא אמרינו בהו
ספק טומאה ברה"ר
טהור?

דרכי חיים

ח

האם בליל שישני
שבתוך ימי החנוכה
אכלו סעודת חלב
כמו בכל ליליה?

ובנה הרבה והוסיף לאמר: ויהי לי שור היינו חסידים, צדיקים הצופים ברוח הקודש, מלשון אשורנו ולא עתה, וחמור חסידים תלמידי חכמים העוסקים בתורה, כשור לעול וכחמור למשא, כמו שאמרו חז"ל על פסוק יששכר חמור גרם, כמבואר בתנא דבי אליהו ובגמרא (ע"ז ה' ע"א) לעולם ישים עצמם על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשאוי, צאן חסידים עונים כצאן, קרים מלעשות עבירה, ועבד גבאים, ושפחה אנשים פשוטים, ועשירים הקרויים בלשון ההמון שיינע מענטשין, המרבים בצדקה ומעש"ט שנמשכים אחרי באהבתם אותי, ואשלחה והנני משלח את כולם מעל פני ואיני חפץ בהם, כדי, להגיד לאדוני לאדון הכל למצוא חן בעיניך.

(אריה שאג, פרשת וישלח)

ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר (לב, כה). **ויאבק** איש עמו וכו'. פרש"י זה שר של עשו. פעם אחת היה איש תלמיד חכם, והיה צריך לעשות נשואין לבתו והיה עני, ונתן לו כ"ק ש"ב הה"ק הדברי חיים ז"ל מצאנו מכתב לגביר ות"ח שהוא ישתדל בעבורו שיהיה כסף להכנסת כלה, ובא לזה הגביר, והשיב לו הגביר אע"פ שמצות הכנסת כלה מצוה רבה, אבל כתוב תלמוד תורה כנגד כולם, על כן אין בראצו לבטל מתלמוד תורה ולעסוק בהכנסת כלה. ולקח זה האיש בחזרה ממנו המכתב מכ"ק ש"ב הה"ק ז"ל, וסיפר זה להה"ק ז"ל.

ובא זה הגביר אח"כ על שבת להדברי חיים ז"ל, ולא רצה הדברי חיים ז"ל ליתן לו שלום כל השבת, רק ביום א' בבכיה גדול מהת"ח, היה ביכולתו לילך לחדרו של הה"ק ז"ל ונתן לו שלום, ושאל אותו הה"ק: מדוע בפרשת וישב אצל וימצאוהו האיש פרש"י זה גבריאל, ובפרשת וישלח אצל ויאבק איש עמו פרש"י שר של עשו, ולא השיב לו האיש תשובה.

ואמר לו הה"ק ז"ל, כי בשם שאל אותו יוסף על אחיו, היה אומר לו נסעו מזה מאחזה כדי שלא ילך להם, והראה לו היכן אחיו, ע"כ זה מלאך גבריאל, אבל בפרשת וישלח איתא שביקש יעקב מהמלאך לברכו, השיבו שצריך לילך לומר שירה, ע"כ זה שר של עשו, כי בעת שביקש ממך יעקב לעשות לו טובה ולברכו, הוא קודם כל דבר אפילו מלומד שירה להש"ת.

ע"כ א"ל הה"ק ז"ל: אם ביקש ממך תלמיד חכם עני לעשות לו טובה שיהי לו לעשות נשואין לבתו, אתה משיב שצריך ללמוד, ע"כ אתה עושה כמו השר של עשו, ע"כ אתה מחברה שלו, ע"כ לא רציתי ליתן לך שלום, דפח"ח. (מהרש"ם הכהן, פרשת וישלח)

וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום, ויצו אתם לאמר כה תאמרין לאדני לעשו כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי ואחר עד עתה (לב, ד-ה).

הנה במשך ימי היותי אצל רבינו ז"ל, אינני זוכר שום פעם שיהיה רבינו בוכה בעת אמירת התורה בסעודת ש"ק, חוץ מסעודה שלישית שהיה מתרמי לפעמים, רק פעם אחת בפרשת וישלח, כשהתחיל רבינו לנגן מנוחה ושמחה היו הקהל דוחפים עצמם אצל רבינו להתקרב אליו ממש, כדי לשמוע התורה, והיו שוכבים על השלחן זה על זה כנהוג תמיד שם, וכשגמרו מה ידידות נתעצם רבינו במחשבתו לערך חצי שעה, והקהל היו מונחין זה על זה בדממה גדולה מחמת פחד, אח"כ התחיל רבינו לומר תורה בבכיה עצומה מאד, אינני יכול לכתוב כל התורה שאמר אז רבינו, אך אכתוב אותם דיבורים שיכולתי לשמוע.

פתח ואמר בבכיה: וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשיו אחיו. עשיו הוא היצר הרע, יעקב התחיל להסתכל במעשים טובים שעשה, איך הוא מחזיק עם היצר הרע, ורואה אחיו, היינו שהיצר הרע הוא עמו את, הן בשעת התפילה והן בשעת הלימוד, והוא עמו בכל דרכיו, וכן היה רבינו מפרש הלאה הפסוק.

אח"כ אמו, עם לבן גרתי, הייתי אצל רבנים מלובשים לבנים, ואחר עד עתה, אין עתה אלא תשובה ולא עשיתי עדיין תשובה, אח"כ היה מפרש הלאה כל הפרשה, אח"כ אמה כי במקלי עברתי את הירדן, עם קולות לבד עברתי את העולם, שהייתי מיקל בכל מקום, זה הנני זוכר עוד ומוכן מזה איך אצל תורה כזאת היה הקהל מתעוררים בתשובה, השי"ת יעזור שכל הקורא זאת יתעורר לעשות תשובה באמת לפני השי"ת, מתוך נחת ושמחה, ז"ע.

(דרכי חיים, חלק ב, אות לו)

ויצו אתם לאמר כה תאמרין לאדני לעשו כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי ואחר עד עתה, ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה ואשלחה להגיד לאדני למצא חן בעיניך (לב, ה-ו).

מסופר שפעם אצל כ"ק זקני הגה"ק מצאנו ז"ל, בשבת פרשת וישלח בעת סעודה שלישית, המתינו הקהל בדממה לשמוע דבר קדש היוצא מפי קדש הקדשים, וכ"ק זקני אשתהי כחצי שעה, והנה מתוך השקט ששרר בבית המדרש, נשמע קול צעקה עם בכיות גדולות עמוקות, והתחיל לומר:

כה אמר עבדך יעקב, שלמד בנערותו ורוצה לילך עם אמת כמדתו של יעקב, תתן אמת ליעקב היינו תורה ואמת, עם לבן גרתי היינו גרתי יחד עם צדיקים שהיו לבנים מכל עון, ואף על פי כן ואחר עד עתה שעדיין לא עשיתי תשובה, עתה הרמוז לתשובה, כי אין עתה אלא תשובה.

באר החיים

מבארם של צדיקי בית צאנו ז"ע

כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי ואחר עד עתה (לב, ח).

וברש"י לא נעשיתי שר וחשוב אלא גה, י"ל הכוונה בזה, דנודע או"ל (סוטה ה) כל אדם שיש בו גסות הרוח, אמר הקב"ה אין אני יכול לדור בעולם, ונקדים עוד דברי המדרש בפ' ויצא, עה"פ הידעתם את לבן, דקאי על הקב"ה שמלבין עוונותיהם של ישראל כשלג, וזהו עם לבן גרתי שזכיתי לדור בעולם יחד עם כביכול הקב"ה המכונה בשם לבן, ואיך זכיתי לזה ע"י שלא נעשיתי שר וחשוב אלא גה, וע"י מדת הענוה והשפלות זוכין להשראת השכינה. (דברי שלמה, באבוב)

קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית עם עבדך (לב, יא).

במד"ר פרשה ע"ו, קטנתי מכל החסדים, א"ר אבא בר כהנא איני כדאי, ר' לוי אמר כדאי אני אבל קטנתי. הנה מבואר דפליגו בפירוש הכתוב, שראב"כ מפרש שלכל החסדים שנעשו עמו עד עתה לא ה' כדאי, ור' לוי מפרש להחסדים שנעשו עמו עד עתה, ה' בטוח בעצמו שהוא כדאי מחמת זכותיו. ויש להבין טעמו של ר' לוי למה לא רצה לפרש כר' אבא בר כהנא.

ואפ"ל ע"פ מ"ש בסה"ק נועם אלימלך, דמה שאנו מזכירים חטא אבותינו, ואומרים אבל אנחנו ואבותינו חטאנו, הוא כדי להצדיק עצמנו במקצת נגד המקטרג, לומר מה שאנחנו חטאנו, גם חטא אבותינו ה' הגורם לזה, שלא ליתן פתחון פה למקטרג, ולאבותינו לא יזיק הקטרוג, שכבר הם בג"ע, והנה מצינו יעקב אע"ה ששלח לעשו עם לבן גרתי, ופירש"י ותרי"ג מצות שמרתי, וזהו כדברי הנוע"א, כדי להצדיק עצמו בפני המקטרג. וזה י"ל ג"כ טעמו של ר' לוי שלא רצה לפרש

כראב"כ אינו כדאי, שהרי רצה להצדיק עצמו בפני המקטרג, ובה אדרבא נתן פתחון פה להמקטרג, ע"כ פירוש שמה שאמר קטנתי מכל החסדים, היינו שה' מתירא שמא נתמעטו זכותיו ע"י החסדים שנעשו לו, אבל עד עתה כדאי ה'. (דברי שמחה, ציעשנב)

כי יפגשך עשו אחי ושאלך לאמר למי אתה ואנה תלך ולמי אלה לפניך (בראשית לב, יח).

ויש לפרש הפסוק ע"פ המשנה (אבות פ"ג א) עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלושה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, דע מאין באת, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, מאין באת מטפה סרוחה, ולאן אתה הולך למקום רמה ותולעה, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

וזה הרמו בפסוק כי יפגשך עשו אחי ושאלך, היינו היצר הרע יבקש וישאל ממך ויסיתך לדבר עבירה, אז לאמר שתאמר שלוש אלה, ואי אתה בא לידי עבירה, למי אתה כלומר מאין באת מטפה סרוחה, ואנה תלך, כלומר ולאן אתה הולך למקום עפר רימה ותולעה, ולמי אלה לפניך, היינו המצוות והמעשים הטובים שלפניך, לפני מי אתה עתיד ליתן עליהם דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים, והבן.

(צבי תפארה, רודניק)

וישם את השפחות ואת ילדיהם ראשונה ואת לאה וילדיה אחרונים ואת רחל ואת יוסף אחרונים (לב, ט).

פרש"י אחרון אחרון חביב, והוא עבר לפניהם, אמר אם יבא אותו רשע להלחם בי תחלה. וקשה דהלא הדין הוא דאין דוחין נפש מפני נפש, כמבואר ור"ד סי' קנ"ו עכ"ם שאמרו לישראל תנו לנו אחד מכם ונהרגנו, לא יתנו להם אחד מהם, דאסור למסור להם א' בידים, דאין דוחין נפש מפני נפש יעו"ש,

וא"כ איך היה רשאי יעקב להקדים להשפחות וילדיהן מטעם אחרון חביב, ושמה יבא אותו רשע להרוג יפגע בבני השפחות תחלה, שהוא כנגד הדין.

אך הענין כך הוא, כי כתיב והאלקים יבקש את הנרדף, ואינא במדרש אפילו רודף צדיק והנרדף רשע, השי"ת מבקש עלבון הנרדף להצילו מן הרודף אותו, והנה השפחות ובניהם היו נכנעים ונרדפין מאת אחיהם בני הגבירות, כי קראו להם שם השפחות - בני השפחות, ולכן היו נכנעים מאד ושבורי לב, וידע יעקב שעשו לא יוכל לעשות להם רע, כי ה' יבקש את הנרדף, וע"כ שם אותם ראשונה, ואח"כ לאה וילדיה אחרונים, הגם שהיו בני גבירה, אבל לא היו כמו רחל ויוסף שהיו אהובים ביותר אצל יעקב, והיו ג"כ מעט שבורי לב ונכנעים, לכן העמידן לפני רחל ויוסף, ואת רחל ואת יוסף אחרונים, וזה שפרש"י אחרון אחרון חביב, היינו שסדרן בסדר נכון ובחכמה נפלאה כדי שינצלו כולם.

(דברי יחזקאל, שינאווא)

ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכות (לב, יז).

אמר מן הגה"ק זצ"ל, הנה רבינו הגדול מוה"ר מנחם מענדל מרימנוב זיע"א אמר, שזוכר עוד כאשר היה נשמתו מגולגלת בצאן יעקב, ובספר דברי יחזקאל לאבי אמו רבינו הגדול והקדוש משינאווא זצ"ל פירש דברי הפיוט פונים מסוכה לביתם לישוב, שבשמיני עצרת לוקחים קדושת הסוכה לבית, על ידי כך זוכים להסתופף גם כל השנה בצלא דמהימנותא, עכ"ד.

והנה מי שיושב בבית כל השנה, ובלבבו יחשוב שהוא יושב בסוכה עלאה, בצלו של הקב"ה לקבל עליו עול מלכות שמים, בודאי הוא גדול במדרגה יותר מאיש פשוט שאין מקיים מצות סוכה רק בחג, וזה שהכתוב אומר ויבן לו היינו לעצמו בית, פירוש שגם בביתו היה יושב בצלא דמהימנותא, ולמקנהו היינו נשמות כל ישראל, שהיו מגולגלים בצאן יעקב, שלא היו במדרגה גדולה כיעקב, עשה סכות.

(דברי חנה, קאלאשיץ)

שאמר לית אנא מובד סברי מן בריי עורי מעם ה' עושה שמים וארץ, אחר כך בבואו בבית לבן נתברך בעשירות גדול, וגם שם עומד בנסיון העושר לעשות הכל בצדק ובמשפט, כמו שהעיד על עצמו (בראשית לא, לו) זה עשרים שנה אנכי עמך רחליך ועזיך לא שכלו ואילי צאנך לא אכלתי, טרפה לא הבאתי אליך אנכי אחטנה מידי תבקשנה גנבתי יום וגנבתי לילה.

ובזה יתבאר מה ששלח לו המלאכים שנבראו ממצות קריאת שמע, כי יעקב שלח לו לאמר עם לבן גרתי, ופירש"י ותרי"ג מצות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים, והיינו שאין בי שום נדנדו חטא שיוכל עשו לשלול בי, ולכן שלח לו המלאכים שנבראו ממצות קריאת שמע שלו, להודיע כי בכח מצות קריאת שמע שקיבל על עצמו אמונה שלימה בבורא כל עולמים, וקיים בעצמו ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך, בכל ממונך, ובכל מדה ומדה שהוא מודד לך, על ידי זה עמד הן בנסיון עוני והן בנסיון העושר ולא מעדו קרסוליו, אלא בכל מצב שהוא נשאר באמונת אומן בה' אלקים חיים.

(לב אהרן, בראשית, עמוד רמח)

עין החיים

אמרי קודש מב"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א

וישלח יעקב מלאכים לפניו וגו' (לב, ח).

נראה לומר בביאור הרמו וישלח יעקב מלאכים לפניו, ופירש"י מלאכים ממש, וביאר בתפארת שלמה ממש, ראשי תיבות מקבלת מלכות שמים, היינו ששלח לו מן המלאכים שנבראו ממצות קריאת שמע שלו, ואף אן נימא בה מילתא מפני מה שלח דוקא אלו המלאכים.

ואפשר לומר כי נודע שיש ב' מיני נסיונות, מצד אחד נסיון העוני כמו שאמרו חז"ל (עירובין מא) העניות מעביר את האדם על דעת קונו, ומצד השני נסיון העושר, על דרך שאמר הכתוב (דברים ח, יב) פן תאכל ושבעת וגו' ורם ללבך ושכחת את ה' אלקיך, וכתב בערוגת הבשם (פרשת שופטים) שהעצה לאדם שלא יפול בפח יוקשים הן נסיון העוני והן בנסיון העושר, על ידי קריאת שמע בכונה רצויה, כי שם כתוב לאמר ואהבת את

ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך, ודרשו חז"ל (ברכות נה) בכל ממונך, עוד דרשו בכל מאודך בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו, וכאשר האדם מקבל על עצמו דבר זה בשעת קריאת שמע, הרי זה משגב אדיר וחזק של קיום התורה הקדושה שלא יסור מן הדרך, ולזה אמרו רז"ל (ברכות ה) כל הקורא קריאת שמע וכו' כאילו אווז חרב של שתי פיות בידו, שנאמר (תהלים קמט, ו) חוממות קל בגרונו וחרב פיפיות בידם, דהיינו שיש לו שני פיות נגד נסיון העוני ונגד נסיון העושר עכ"ד.

והנה יעקב אבינו נתנסה הן בנסיון העוני והן בנסיון העושר, כי בצאתו מבית אביו בא אליפו ולקח ממנו כל אשר בידו ונשאר בעירום ובחוסר כל, ועם כל זה העניות לא העביר אותו מדעתו ומדעת קונו, כדאינא במדרש (בר"ר פס"ח ס"ב)

קרויים חיים

על הצדיקים ועל החסידים

הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע י"ט כסלו תקל"ג

נולד בשנת תס"ד בערך, בעיירה לוקאטש שבחבל וואהלין, לאביו הרה"ק רבי אברהם זצ"ל, שהיה צדיק יסוד עולם והיה מל"ו צדיקים נסתרים, מגזע היחס מצאצאי רב האי גאון, ומגזע רבי יוחנן הסנדלר עד דוד המלך ע"ה, ולאמו הרבנית מרת חוה ע"ה, מסופר שברשותו של אביו אך היתה מגילת יוחסין עתיקת יומין, בו נכתב כל שלשלת יחוסם, אבל פעם אחת פרצה שריפה גדולה אשר כילתה את כל הבית כולה, ובתוכה גם את המגילה העתיקה והחשובה, ראה המגיד את אמו הצדקנית יושבת ובוכה, וסבר לפי תומו שהיא בוכה על הבית שנשרף עם כל רכושם, אבל היא השיבה לעומתו, כי לא על כך היא בוכה, כי אם על סדר היחס שנשרף מהם וכעת נעלם מאתם, פתח המגיד בדברי ניחומין, ואמר לה לבל תצטעה, כי בעז"ה יתחיל היחוס שוב ממנו...

הורה לו שישע אל הבעש"ט הק', כולי האי ואולי אכן יתרפא ממכאוביו ויסורי.

כל זאת מתואר בקצרה בספה"ק תפארת שלמה (רמזי פורים) וז"ל: "כענני הזה שמענו מאת הרב הקדוש הבעש"ט זלה"ה עם תלמידו הרב הקדוש מו"ה דוב בער ממעזריטש זלה"ה זי"ע, אשר לא היה רצונו להיות כפוף אליו לבוא אצלו, רק על ידי סיבת חסרון הבריאות ר"ל שהיה חולה מאוד, ובא אל הבעש"ט לבקש ממנו עזר תרופה, וכן עשה הבעש"ט להצמיח לו רפואה, על ידי תחנון ובקשות לאלקים, ועל פי מופת, ועל ידי זה נתגלגל הדבר, למסור לו כל מעיינות החכמה, וזכה להיות מנהיג הדור, ועודנו מתנוצץ אור קדושתו מתלמידיהם הבאים אחריהם בכל דור דור, מפיהם אנו חיים עד ביאת הגואל במהרה בימינו, והבעש"ט זלה"ה היה מוכרח לזה להראות לו על פי מופת למען השיגו תחת כנפיו".

כאשר אך הגיע אל הקדוש, התדבק בו בכל נפשו רוחו ונשמתו, והוא הקדוש האציל עליו מרוח קדשו, ומסר לו כל מסורת החכמה והקדושה. לאחר פטירתו של הבעש"ט הק' זי"ע נטלה שכינה מקלה ותרמילה ועקרה ממעזריטש למעזריטש כדברי קדשו של הרה"ק בעל 'תולדות יעקב יוסף' זי"ע. או אז התחיל לגלות את אור תורת רבו הקדוש, ולהפיץ מעיינותיו חוצה, אלפי תלמידים נהרו אליו ושתו מבאר הדעת, ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, וממנו נפרד הדעת, והופך תורת החסידות על ידי תלמידיו ותלמידי תלמידיו על פני כל העולם כולו.

על גודל קדושתו מעיד תלמידיו הרה"ק רבי זאב וואלף מזיטאמיר זי"ע (אור המאיה פרשת צו): "כמה פעמים ראו עינינו ולא זה, כשפתח פי קדשו לדבר דברי תורה, היה נראה לעין כל, כאילו אינו בזה העולם כלל, ושכינה מדברת מתוך גרונו, ולפעמים אפילו באמצע ענין ובאמצע תיבה היה פוסק ושהה זמן מה".

תלמידו הרה"ק המגיד מלוצק זי"ע מעיד על רבו בהאי לישנא (בהסכמתו לספר מגיד דבריו ליעקב): "ומי יוכל לספר גודל שבח מעלת קדושת הרב אדונינו מורינו ורבינו, אשר לא יאומן כי יסופר מופתים נפלאים, אשר תפלתו ודיבורו הרבה נשמעת, והקב"ה גזור והוא מבטל, ועליו נאמר ותגזור אומר ויקם, אשר עינינו ראו ולא זר גודל

ואכן, משחר טל ילדותו הפליא את כל רואיו בחריפותו ולמדנותו, ובהיותו כבן תשע שנים, כבר למד בחברותא עם הרב דמתא, הגאון רבי שלמה בער זצ"ל אבד"ק לוקאטש, ולאחר מכן עבר ללמוד בישיבתו הרמה של הגה"ק בעל 'פני יהושע' זי"ע, שהחשיבו כתלמיד חבה, בהגיע לפרקו נשא את בת הרה"צ רבי שלום שכנא מטורטשין זצ"ל, שהעמיד לרשותו בית מיוחד לתורה ולעבודה, והיה סמוך על שולחנו, שם הוסיף שקידה על שקידתו.

לא ארכו הימים, וחותרנו ירד מונסיו, ונשאר בעירום ובחוסר כל, כך ששוב כבר לא היה יכול לכלכל את חותנו ובתו, ולא היה לו כדי צורכו בשביל לספק להם את צרכיהם, עקב כך עבר המגיד לכפר סמוך שם נעשה 'מלמד דרדקי', כאשר הוא חי בדוחק גדול ובצמצום רב, מסופר שבעת שלמד עם התינוקות את פרשת יתרו, היה מראה להם את מעמד מתן תורה בהר סיני לנגד עיניהם.

הוא עבר את קונו במסירות נפש עילאית ונוראה, ובבוקר השכם היה הולך לטבול בנהר, וגם לרבות בימות החורף למרות הקור העז, ולמרות שנעליו היו קרועות, כך שרגליו נצבעו עד זוב דם, ובשובו מטבילתו היו רישומים מדם כפות רגליו לכל אורך הדרך מהנהר עד לבית הכנסת, ולמרות כל זה, כאשר אך התחיל להתפלל בהתלהבות דקדושה כל כך, הרי שכאשר הגיע ל'ברוך שאמר' כבר היה נאלץ להשליך את השלית מראשו, מגודל החום שהיה לו מעבודתו וגודל התלהבותו.

אחד הימים הזדמן לביתו הרה"ק בעמח"ס יסוד יוסף זצ"ל, וכאשר הבחין בדלותו מחד גיסא, ובגדלותו מאידך גיסא, המליץ עליו בפני חותנו רבי אהרן מראוונא, אשר הביאו אליו לראוונא, ומשם עבר לקאריץ, להתחיל לכהן כמגיד מיישרים, הוא הסתובב בעיירות, ועורר את לבב בני ישראל לתשובה ולתיקון המעשים, וכך עוד קודם התקרבותו אל רבו הבעש"ט הק' זי"ע כבר היה התפרסם בעולם בגדלותו בתורה, בנגלה ובנסתר.

לאור עניותו הרבה הוצרך להסתובב בין העיירות, ולנוד ממקום למקום ברגליו ולא במרכבה, משכך נעשו פצעים וחבורות ברגליו, ולא מצא מזור לרגליו הכואבות, פגש אותו הרה"ק רבי מענדל מבאר זי"ע והפציר בו לבוא איתו אל הבעש"ט הק' זי"ע, אשר הוא יתן לו מזור ותרופה, אבל הוא סירב בכך, עד שרבו הפני יהושע בעצמו

השגת מדרגתו גבוה מאד, והיה עניו ושפל ברך, והיתה יראת ד' תמיד על פניו, וכבוד ד' חופף עליו כל היום".

בשנתו האחרונה פרצה מגפה בעיר מעזריטש, אז עקר לאניפולי בהשתדלות תלמידו הרה"ק הרבי רבי זושא זי"ע, וכעבור שנה נסתלק לגנוי מרומים, ולפני פטירתו צווה לתלמידיו הקדושים: בניי ראוי והשגיחו אשר אהבה ואחזה אמיתית תשרור ביניכם, ואז יקויים בכם הכתוב והוא באחד ומי ישיבנו, היינו אם תהיה ביניכם אחדות, אזי לא תשוב עבודתינו לאחור, אלא נלך בכל עת רק לפנים, כלומר, מעלה מעלה. מקום מנוחתו כבוד באניפולי, והרה"ק המגיד מטריסק זי"ע מעיד (בספרו לפורים) בשם אביו הרה"ק המגיד מטשערנאביל זי"ע, שעל מקום ציון קדשו יש ריח של גן עדן.

כשהיה הרב הגאון ר' יצחק אהרן איטינגא אב"ד לבוב ז"ל אצל אא"ז, ציווה כ"ק אא"ז להביא כסא (שטולה) עבורו, והביא אחד כסא פשוט (בענקיל). וסיפר כ"ק אא"ז להגאון, איך שסוחר גדול לקח פרידת שלום מהבעש"ט הקדוש, ואמר שנוסע דרך מעזריטש, ציוה הבעש"ט שיפרוס בשלום הה"ק הרבי ר' בער ממעזריטש. וכאשר בא הסוחר למעזריטש, ושאל על רבי בער, לא היה איש יודע ממנו, כי היה בהצנע לכת והיה מלמד, ולאחר חקירות ודרישות אמר חייט אחד, שיוכל להיות שכוונתו על ר' בעריל מלמד שדר בקצה העיר, והלך הסוחר אצלו.

כאשר בא אל החדר הקטן, ראה שהה"ק רבי ר' בער יושב על המטה, ולפניו הי' חבית שעליו מונח קרש ארוך, והתלמידים עומדים סביבו בלימוד עיון רב, והה"ק לא ראה כלל את האיש, רק אחר הלימוד נתן לו הרבי ר' בער שלום, ומסר לו הסוחר הפריסת שלום מהבעש"ט, ושמח בשמחה גדולה, וביקש מהסוחר שיסעוד אצלו, וכן היה שהלך לאכול, אך לא היה בכוחו לאכול, והביט כסדר על החדר.

ושאל אותו הרבי ר' בער על מה שמביט כ"כ על חדרו, ואמר שרואה איך שהת"ח המה במיצר ובדחק, ושאל לו הה"ק האם כבודו יש לו בית נאה וכלים, אמר לו הסוחר שבביתו יש לו בית אבנים עם כסף וזהב וכל טוב, ושאל אותו, וכשנוסע בדרך האם נוסע עם כל כלי הבית של כסף וזהב עמו, והשיב, שרק בביתו יש לו כל זאת, ובדרך למה צריך כל זה, ואמר לו הרבי ר' בער, שגם לנו יש בביתנו כל טוב, אך שאנחנו על הדרך בארץ נכריה, ובביתנו יש לנו ב"ה כל טוב.

וכמו כן אמר אא"ז הקדוש מצאנו להגאון הרב ר' יצחק אהרן איטינגא: "גם לנו יש כסאות מהודרות מאוד, אבל לא כאן".

(חמדה גנוזה)

...והנה מצינו למופת כגון הרב הקדוש א"א רשכבה"ג מו"ה דוב בער זלה"ה ממעזריטש, השאיר הגדולה לתלמידיו הרב הק' מברדיטשוב ומאור עינים ואור המאיר זלה"ה, וכן רבו הבעש"ט זלה"ה הניח המשרה זו לתלמידיו, לא לבנו שהיה קדוש ה', וכן רבנו הקדוש בעמח"ס נועם אלימלך הניח המשרה לתלמידיו, לא לבניו הגם שהיו קדושים למאד כידוע, ולכן אין בזה שום ירושה, ורק מעשיו יקרבוהו ומעשיו ירחקוהו.

(שורת דברי חיים, חלק ב, חו"מ, סימן לב)

שלחן חיים

הליכות ומנהגים

הדלקת הנרות / המשך פרק א'

- ו. הניח את המנורה למטה מעשרה טפחים.¹
- ז. את השמן והפתילות הניח בתוך בזיכי הכסף של המנורה.²
- ח. סדר ההדלקה: הכין את הפתילות והטיב את הנרות,³ הניח את הפתילות בתוך בזיכי המנורה, ומוזג שמן זית אל תוך הבזיכים,⁴ לאחר מכן שפך עוד שמן על ראשי הפתילות,⁵ והדליק את הנרות.
- ט. הדליק את הנרות עם נר השמש, ולא עם נר אחר.⁶
- י. נר השמש היה של שעה.
- יא. מלבד נר השמש, היה דלוק עוד נר נוסף.⁷
- יב. אמר 'הנרות הללו' בשעת ההדלקה.⁸
- יג. אחר ההדלקה ישב על יד הנרות' משך חצי שעה⁹ לפחות,¹⁰ אחוז בשרעפי קודש ובדבקות עילאה.
- יד. אמר את הפסוק ויהי נועם וגו' ופרק 'יושב בסתר', שבעה פעמים.¹¹

אך לאו כל אדם זוכה לזה, והלואי שזוכה לשוב בתשובה ולהתלהב בעבודת ד', עד שיאיר לנו ממדותיו של רחמים שישכחו העבירות כנ"ל. וזה באמת לפי דעת רמ"ע ז"ל מצוה להדליק למעלה מי', והיינו לאותן שאין מדליקין ומאירים מעשה העבירות, רק שמעוררין הגדלות ומדת רוב חסד, אבל לאותן שעושים מעבירות מצות, אותם הצדיקים מדליקים למטה מעשרה, וזה גופא הפלוגתא אם מדליקין מנר לנר כנ"ל, ואלו ואלו דברי אלקים חיים", עכ"ל. והנה לפי דברי רבינו אלו אכן משמע שלמעשה צריך להתנהג כדעת השו"ע, ולהדליק למטה מעשרה.

ב. כן נראה בעליל במנורת הכסף שנפלה בירושלם רבוה"ק מגארליץ זי"ע, אשר מצד המציאות אי אפשר להניח שם כוסות של זכוכית, וההכרח להדליק רק בתוך הבזיכים עצמם. והנה דנו אחרוני זמנינו האם יש הידור גדול יותר להדליק בבזיכי הכסף, או שמא אפשר להניח כוסות של זכוכית וכיוצא בזה, ובשו"ת שבט הלוי (חלק ח. סימן קנז) כתב לחדש שהכוסות בטלים לגוף המנורה, ולכן אין בזה שום חשש, אבל מכל מקום מדברי ה'מקור חיים' (להגאון בעל חות יאיר זצ"ל. סימן תרע"ג) שכתב: "באם אפשר ישתדל שיהיה לו נרות חנוכה בזיכי כסף", משמע לכאורה טפי להדליק בתוך בזיכי הכסף גופא.

והנה דבר מנהגו של רבינו בזה הוא פלא והפלא, כי כמות השמן שהיה נכנס בבזיכי השמן, לא היה מספיק בשביל שידלוק חצי שעה, כי אם בצמצום גדול מאד, ואולי הפתילות דקות ביותר, וסיפר כ"ק אדמו"ר מגארליץ שליט"א, שכאשר נפלה המנורה בחלקו של רביה"ק רבי אלישע זי"ע, הוסיף מסגרת של כסף בכל בזיכי השמן, על מנת להגדיל את בית הקיבול, שיוכל להכיל כמות גדולה יותר של שמן, ולדלוק זמן רב יותר, ורישומו של התוספת ניכר עד היום הזה.

ג. 'דרכי חיים' (אות קיד).

ד. בספר 'משנת יעקב' (סימן תרעג) כתב שנכון להקדים את הנחת הפתילה קודם מציאת השמן, לפי שכן היה סדר הטבת הנרות בבית המקדש, כמבואר בגמרא (יומא כד ע"ב). וראה עוד בספר גליא רזא (כג ע"ב): "תדע כי סוד אלו הנרות דברים נוראים, והמוזים לדברים עליונים רוחניים קדושים וטהורים, וכשם שמאירים למטה כך מאירים למעלה כו', אחר שהכין הנר ונתיישב במקום קבוע, משים בו הפתילה כו', ואחר הפתילה משים בה שמן כו', ואחר השמן מביא אש ומדליק אותה כו', ואל ידלג ההכנות אלא יסדר כסדר הנוכח, ואל יכחש במעשה בראשית אלא זה אחר זה".

ה. ראה ב'דרכי חיים' (אות קיד): "שפך השמן זית על הנרות." וכ"ק אדמו"ר מסטראפקוב זצ"ל העיר על כך (כל הכתוב לחיים. עמוד נא), אשר לכאורה הוא אינו מובן, כי מאימתי שופכים שמן על הנרות, הלא שופכים שמן בתוך הבזיכים או הכוסות, לכן דייק מכאן שלאחר שכבר מילא רבינו את בזיכי המנורה בשמן, יצק שוב עוד שמן על ראשי הפתילות העומדים למעלה מחוץ לבזיכים, בהערתו הוא מוסיף ומציין עוד, שהנהגה זו ראה גם אצל זקינו הרה"ק רבי אברהם שלום מסטראפקוב זי"ע, שעשה כל זה ב"עבודה רבה".

ו. 'הליכות חיים' (חנוכה) בשם הרה"ק בעל 'שפע חיים' זצ"ל, וע"ש מה שדבר בקדשו לבאר מנהג זה, כי סך כל הנרות עם השמש עולה כמנין ד"ם,

א. הנה נפסק בשו"ע (סימן תרעא. סעיף ו'): "מניחו למעלה משלשה טפחים, ומצוה להניחו למטה מעשרה טפחים, ואם הניחו למעלה מעשרה טפחים יצא". והוא על פי מאמר חכמינו ז"ל בגמרא (שבת כא ע"ב): "תנן התם גמל שטעון פשתן והוא עובר ברשות הרבים ונכנסה פשתנו לתוך החנות ודלקה בנרו של חנוני וכו' הניח חנוני את נרו מבחוץ חנוני חייב, רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור, אמר רבינא משמיה דרבא, זאת אומרת נר חנוכה מצוה להניחה בתוך עשרה, דאי ס"ד למעלה מעשרה, לימא ליה לך להניח למעלה מגמל ורוכבו".

אולם דעת הרמ"ע מפאנו (יונת אלם. פרק ע. אלפסי זוטא. שבת פ"ב. הלכות חנוכה) הביאו השערי תשובה (שם ס"ח ח) להיפך, שהמצוה היא להדליק למעלה מעשרה טפחים. ובפשטות הוא דלא כפי שנפסק בשו"ע, אולם כתב רבינו בספה"ק 'דברי חיים' (לחנוכה. כה ע"ב). שבאמת אין שום סתירה בין דעת השו"ע לבין דעת הרמ"ע מפאנו, כי מה שנפסק להלכה שמצוה להדליק למטה מעשרה, אין הכוונה עשרה טפחים מהקרקע, רק הכוונה למטה מעשרה ממקום שידיו שולטים שם, אבל באמת מהקרקע הוא יותר גבוה מעשרה טפחים, וז"ל"ק: "הנה המצוה להדליק למטה מעשרה טפחים, ובאמת הגאון מהרמ"ע ז"ל כתב בספרו הקדוש להדליק למעלה מידו, כי אין השכינה ירדה למטה מידו, אולם הכוונה ידוע על פי צדיקי הדור שהמצוה להאיר מטה מטה גם להעומדים בחוץ. והנה באמת ז"ל הכוונה ידידע דברי הירושלמי בפסחים, למעלה מעשרה אין ידיו שולטים להשתמש, וזה מקרי שאין ידו של אדם מגעת, יעו"ש וכו', ולזה המצוה להדליק למטה מעשרה במקום שרשות של אדם מגעת, שלשם צריך הארה וסיוע מלמעלה, וי"ל בזה על דברי הרמ"ע ז"ל אלו ואלו דברי אלקים חיים, כי גם למעלה מעשרה מערעא, תוך עשרה של יד האדם כפירוש הירושלמי", עכ"ל"ק. ולפי חידושו של רבינו נמצא לכאורה, אשר מן הראוי להדליק למעלה מעשרה טפחים.

אבל על זה אמר הגה"צ רבי משה אריה פריינד זצ"ל, גאב"ד עיה"ק ירושלים ת"ו (מרא דעובדא. חלק ב. עמוד אות מא), שאם אמנם שלא שמע דבר ברור בזה אודות מנהג קדשו של רבינו, מכל מקום מאחר שראה אצל זקינו הגה"ק רבי אברהם יהושע פריינד זצ"ל אבד"ק נאסויד, מגדולי תלמידי רבינו, שהיה זהיר מאד להדליק למטה מעשרה, לכן מסתברא שגם רבינו נהג כן וזהו בזה, כי כידוע כיון הגה"צ מנאסויד זצ"ל את כל מעשיו והנהגותיו שיהיו תואמים לדרכי רבו הקדוש, ומאחר שהוא נוהר בזה כדברי המחבר בשו"ע, הרי זה ידיים מוכיחות שגם רבינו בעצמו נהג כן.

ובאמת שכן הוא קצת משמעות דברי רבינו במקום אחר, כאשר הזכיר שוב את שיטת הרמ"ע מפאנו, ושם כתב לבאר באופן אחר איך דברי הרמ"ע מפאנו אינם סותרים את דברי השו"ע, כי דברי הרמ"ע מפאנו מוסבים רק לאלו שאין מדליקין את העבירות להפכן למצוות, רק מעוררין יד את מדת החסד הגדול, ואילו דעת השו"ע הוא לאלו הצדיקים שמעלים את העבירות ומהפכין אותן לזכויות, וז"ל"ק: "יש לומר נמי הפירוש בגמרא הפלוגתא אם מדליקין מנר לנר אי לא, דהיינו המצוה היא להאיר למטה מי', היינו להדליק ולהאיר גם מעשה גשמיות שעשה, ולעשות מעבירות זכויות,

ועל ידי זה מבטלים כח הטומאה מרציחת עשו הרשע, ולכן נוהגים להדליק דווקא עם נר השמש ולא עם נר אחר, כדי שלא יעלה החשבון יותר ממנין דם.

ז. 'אריה שאג' (חלק א, עמוד תיז). כתב המחבר (סימן תרע, סעיף א): "ונוהגים להדליק נר נוסף, כדי שאם ישתמש לאורה, יהיה לאור הנוסף, שהוא אותו שהודלק אחרון", וכתב על זה המגן אברהם (ס"ק ד): "ובמאור (שבת טו, א) משמע, דאפילו שיש שמש אצל הנרות, צריך נר על השלחן, שלא יאמרו לצרכו הדליקין".

ח. שו"ע (סימן תרעו, סעיף ד): "אחר שהדליק, אומר הנרות הללו אנו מדליקין, על הניסים ועל הנפלאות וכו'".

ט. 'חמדה גנוה' (עמוד קט). ראה לשון ה"ט"ז (סימן תרעו, ס"ק ה): "רש"ל (שו"ת, סימן פה) כתב, אחר הדלקת הראשון שהוא עיקר, יאמר הנרות הללו כו', ויגמור ההדלקות בעוד שאומר הנרות כו'".

י. הנה כבר האריכו בספרים הקדושים אודות גודל מעלת ההסתכלות בנרות החנוכה, ושפע הקדושה אשר נשפע על האדם על ידי זה, רבינו עצמו כתב בספה"ק 'דברי חיים' (חנוכה, נו ע"א): "מצות נר חנוכה בראיה, כמו ששמעתי ממורי הקדוש שעיקר מצות חנוכה הוא הראיה" (ובכמה וכמה מקומות האריך רבינו בגודל מעלת הראיה של נר חנוכה, והשפעת הקדושה הנחקק בלב האדם). וראה מש"כ מו"ח הרה"ק מראפשיץ ז"ע (זרע קודש, ליל א' דחנוכה), בזה"ל: "העיקר הוא לבוא מזה ליראה את ד' אלקינו כל הימים, כיון שהנרות של חנוכה אסור להשתמש בהם אלא לראותן בלבד, ויראה הוא אותיות ראייה, ונמשך יראה לאדם מראיה של קדושה".

יא. כתב הגאון בעל חות יאיר זצ"ל בספרו 'מקור חיים' (סימן תרבע, סעיף ב): "נראה לי דעיקר מצוה הוא שיהיה המדליק אצל הנרות חצי שעה, לראות אותם לשמוח בהם, כי הם גם כן זכר לשמחה שהיו מדליקין אחר הנס, כמ"ש והדליקו נרות בחצרות קדש. וה'שב יעקב' (סימן כב) אף כתב לדייק כן מלשום מסכת סופרים: "אף דקיי"ל דהדלקה עושה מצוה, היינו לאפוקי אם הדליק שלא לשם מצוה דצריך לכבותו, אבל מכל מקום המצוה נמי לראותו כדי שייכירו הנס, כמו דאיתא בנוסח הנרות הללו אין לנו רשות להשתמש בהן אלא לראותן בלבד, משמע שכל זמן שאין לנו רשות להשתמש בהן, מצוה לראותן, והיינו שיעור זמן הדלקה, דלכך צריך ליתן שמן כל כך, שיהא דולקים שיעור זה, ולראות אותן כדי שיתפרסם הנס".

יב. ראה ב'דרכי חיים' (אות קיד): "אחר הדלקה ישב רבינו הקדוש חצי שעה אצל הנרות, בדבקות עצום ונורא". וכן כתב גם בחלק הסיפורים (אות כח): "אחר הדלקת הנרות היה רבינו יושב אצל הנרות חצי שעה ויותר". אכן לא היה בזה קביעות של חצי שעה בדיוק, כי לפעמים התעצם רבינו בדבקותו שעות ארוכות, כמתואר בספר 'חמדה גנוה' (עמוד קע): "ישב אצל הנרות כמו חצי שעה והיה עובד... ולפעמים היה שוהה יותר כמובן". וב'מקור חיים' (אות פז) כתב: "מענין הדבקות שלו ברשפי אש שלהבת בועה, אצל נרות דחנוכה, לערך ג' או ד' שעות".

יג. בספר 'אהל קדושים' (לכ"ק הגה"צ מוה"ר אברהם אביש קאנער זצ"ל מטשחוב, עמוד קכא) מסופר בשם זקינו החסיד המופלג מוה"ר משה קאנער זצ"ל, איך שרבינו היה יושב על יד הנרות משך שעות ארוכות, וז"ל: "א"ז מוה"ר מ קנר זצ"ל היה חתן חתנו של התורת חיים מקאסוב ז"ע, והרה"ק מוה"ר מ"מ מויזניץ ז"ע היה דודו, וכידוע ה' א"ז הנ"ל חסיד צאנו בכל רמ"ח איבריו וש"ס גידיו, וזוג' זקניתי ה'צ' מרת לאהט"שע ע"ה השתוקקה שבעלה האברך יסע פעם לש"ק לדודה הרה"ק מויזניץ ז"ע, חסידים הראשונים אשר כמעט כל השנה ישבו אצל רבם, ה' להם כמה שבתות בשנה שבאו לביתם, וביניהם השבתות מחוכה עד שבת שירה, באחד משבתות אלו להפצרת זוג' נסע א"ז לויזניץ.

דודו הרה"צ מויזניץ כבדו וחבבו מאד, ושוחח עמו ארוכות, בין השאר שאלו למעשיו בכל יו"ט ויומא דפגרא, ותשובתו היתה תמיד כי ה' בצאנו, אז פנה אליו דודו ואמר לו: 'משה'לי, אני רואה שתמיד אתה בצאנו, ספר גם לי משהו מצאנו'. א"ז ניסה להתחמק מזה, אולם דודו לא הרפה ממנו, ואמר לו: 'הנה כעת אחרי חנכה, ספר לי על חנכה בצאנו'. א"ז שראה שאינו יכול לסרב להפצרותו, ספר כי מיד במוציא יו"ט של שמחת תורה התחיל אא"ז ז"ע ללמוד עניני חנכה, שו"ע אור"ח, ספר משנת חסידים ועוד, ובכל יום ויום ה' מונה כמה ימים ששאו ע"ד עד חנכה, בערב חנכה התפללו מוקדם בבקר תפילות שחרית, וכן מנחה התפללו מוקדם, ומעריב התפללו בדיוק בזמן צאת הכוכבים, ותיקף לאחר מעריב נגש אא"ז ז"ע להדלקת הנרות, וההדלקה התמשכה כך וכך שעות, לשמע הדברים ענה לו דודו הרה"ק מויזניץ ז"ע: 'אתה בודאי חושב שעוד לא ה' אדמו"ר כזה, טעות היא בידך, אצל כ"ק חותני (החנה לאדמו"ר הק' מרוזין ז"ע) היו צריכים כל יום לספר סיפורים מהגה"ק מברדיצ'ב ז"ע,

ופעם אחת שמעתי שספרו על עבודה כזאת גם אצלו, ואפ"י עוד יותר כי הדלקת הנרות התמשכה אצלו יותר שעות מאשר אצל רבך".

• וסיפר כ"ק אדמו"ר מטשערנאביל שליט"א, ששמע מעשה זו מפיו של רבי אביש'ל הנ"ל, והוא סיפר לו שזקינו רבי משה'לע סיפר שרבינו ישב על יד הנרות ששה שעות, ועל זה השיבו ה'צמח צדיק' שהרה"ק מבארדיטשוב ז"ע ישב על יד הנרות שבעה שעות. ובספר 'ארחות מנחם' (עמוד נב) מוסיף עוד, שרבי משה'לע השיב לדודו ה'צמח צדיק' וענה לאמר: "זה גופא מראה על מדרגתו הגדול של רבי הקדוש מצאנו, אם מדמים אותו להרב מבארדיטשוב...".

• (ויצוין כי בספר 'מקור חיים' (אות סז) כתב עובדא הנ"ל בסגנון אחר, ובשינוי כמה פרטים, וז"ל: סיפר לי איש אחד מעיה"ק צפת תובב"א, ששמע מחסיד אמר שעמד לפני הרה"ק מוה"ר מנחם מענדל מויזניץ ז"ע, בעהמ"ת ספר צמח צדיק, ונדמן שמה אחד מחסידיו צאנו גבר נכבד, ושאלהו הרה"ק מויזניץ איספר לו מענינים אצל רבינו בצאנו, אשר עיני ראו, וסיפר כמה דברים נוראים מתורתו ועבודתו וצדקה שלו, ועל כל דבר ענה הרה"ק מויזניץ זצ"ל, כי זוטרא הוא לגביה דהרב מצאנו, עד שסיפר לו מענין הדבקות שלו ברשפי אש שלהבת בוער אצל נרות דחנוכה, לערך ג' או ד' שעות, ופעם אחת היה כי אחד מבני רבינו מצאנו נתעלף, ולא יכלו להקיצו, ועשו התפעלות שונות ולא הועיל, וקראו לרופאים, ובקושי גדול עלתה בידו להקיצו מתרדמת חלישות התעלפות, ותהום כל העיה, ונקבצו ובאו יחדיו אנשים נשים וטף בקולי קולות ברעש גדול, ואחר נרות דחנוכה וגמר הכוונות שלו, ראה את כל סביביו קיבוץ גדול מאוד, שאל מה זה ועל מה זה נתאספו פה בני העיה, ומה חדשות היה, כל כך היה תפוס ברעיוניו בקדושה, עד שלא ידע דבר וכו', ובה נתקררה דעת הרה"ק מויזניץ זצ"ל, ואמר זהו דבר גדול ונורא, עכ"ל.

אולם צריך ביורו האם גירסא זו נכונה כל עיקר, כי מלבד מה שבפי נכדי בעל המעשה מקובל גירסא אחרת, וכפי הנוכר לעיל מספר 'אהל קדושים', יחד עם זאת ישנם כמה וכמה פרטים בגירסא זו אשר אינם עולים בקנה אחד עם מה שמסופר בשאר מקורות, ולדוגמא יצוין מה שהוא מציין שרבינו לא הרגיש כלום מדבר התעלפותו של בנו, רק לאחר הדלקת הנרות שאל מה זה ועל מה זה, ואילו בספר 'דרכי חיים' (חלק הסיפורים, אות כח), וכן בספר 'חמדה גנוה' (עמוד צח) מסופר איך שרבינו הרגיש שתעורר איהו בהלה ושמע את קול הצעקה, עד שעצר ושאל לפשר הדבר, והוצרכו לענות לו מה שאירע, רק שלאחר מכן המשיך בעבודת קדשו. כמו כן מקובל שאותו חסיד סיפר על רבינו שישב על יד הנרות משך שש שעות, ואילו ב'מקור חיים' נכתב 'לערך ג' או ד' שעות', ושינויים אלו ללמד על הכלל כולו יצאו, כי לא נודע מבטן מי יצאו הדברים האלו).

• סיפר הרה"ק רבי יהודה'לע מדיקוב זצ"ל (זכרון יהודה, עמוד סז), שפעם אחת כאשר ישב רבינו על יד נרות החנוכה, שאל משך כל כמה רגעים האם כבר עברה מחצית השעה, כך חזר ושאל שוב ושוב, כאשר השיבו לו שאכן כבר עברה מחצית השעה מאז שהדליק את הנרות, קם רבינו וכיבה את הנרות, לקח את המנורה, ומשכן אותה שוב עבור צרכי צדקה (ואמר הרה"ק מדיקוב, שהטעם מדוע הוצרך רבינו לשאל שוב ושוב האם כבר עבר מחצית השעה, כי לא יכלו היה לשער דבר זה בדעתו. מאחר שלפי מוחו הגדול ודעתו הרחבה היתה כל רגע ורגע כמו שנה שלימה).

ג. הנה ב'דרכי חיים' לא נזכר מאום מסדר אמירת המזמורים, ולא נכתב כי אם שישב על יד הנרות ועבד את עבודת קדשו, אולם בספר 'חמדה גנוה' (חלק א, עמוד קעא) מביא בשם הגה"צ רבי יצחק צבי גאלדבוים זצ"ל אבד"ק גראבאוויץ, ובשם המשב"ק הרה"ח ר' רפאל צימעטבוים ז"ל, ש"היו שומעים שהיה אומר ז' פעמים ויהי נועם יושב בסתר".

מקור מנהג זה הוא בסידור רבי שבתי (אות לח) שהביא בשם הרמב"ן, שמשוגל לומר ויהי נועם וכו', כל תיבה שבע פעמים, לאחר הדלקת הנרות, וכתב שם עוד: "ובשם מורי ריב"ש נר"ו, לאמר שבע פעמים ויהי נועם יושב בסתר" כפשוטו". סגולה זו מופיע גם בספר הזכירה (ס"ט ע"א): "סגולה לשמירה מעולה כל השנה, שיאמר בחנוכה כל לילה אחר הדלקת הנרות שבע פעמים ויהי נועם". וכתבו (דעת תורה סימן תרע"ו, ס"ק ד: וכו' בארחות חיים סימן תרע"ו, אות ה, בשם חמיו הרה"ק בעל אמרי יוסף מספינקא זצ"ל) להסמיך לזה מה שכתב ה'מגן אברהם' (או"ח ריש סימן רצה) בשם התשב"ץ (סימן רנח), שכשכופלין פסוק 'אורך ימים וגו' יש בו התיבות כמנין הכהנים, והכהנים בני חשמונאי אמרו אותו בעת שנלחמו עם היוונים ונצחום.

מנהג זה אף נזכר בספרי רבותינו תלמידי הבעש"ט הק' ז"ע, ראה בספה"ק 'קדושת לוי' (לחנוכה, ד"ה בשמונה): "לכן אנו אומרים בחנוכה ויהי נועם בהדלקת נרות של חנוכה, שבו נאמר ומעשה ידינו כוננה עלינו, לרמוז על נס חנוכה שהוא קצת מעשה ידינו במלחמה, אמנם השם יתברך מעשה ידינו כוננה עלינו, שהקב"ה הצליח לנו מעשה ידינו להתגבר במלחמה". וראה עוד בספה"ק 'עבודת ישראל' (לחנוכה) שהאריך בזה, אשר טעם אמירתו הוא "כדי שלא יתאחו החיצונים בקדושת האור... ולפיכך מנהג לומר יושב בסתר עליון וגו' והוא שיר של פגעים כנודע". ומסיים שם: "והמון הארץ מבינים הטעם, כי על ידי אמירת המזמור יסך ה' עליהם מכל פגע, אמנם העיקר לשמור האור העליון מאחיות החיצונים".

שפתי חיים

תגובות ותשובות, הערות והארות

לכבוד מערכת מעיין החיים - הדולים ומשקים ממימי המעיין, ה"ה רבינו הקדוש בעל דברי חיים, להרוות את צימאונם של רבבות אלפי ישראל - שלומכן ישגא מאד.

ראיתי בגליון הנפלא שיו"ל לפר' ויצא - במכתב מאת הרב שמואל שמעלקא פינטר הי"ו, שהעיר על מה שכתבתם מהנהגות זקה"ק הרה"ק בעל שו"ת בית היצא, שהרבנית שלו היתה עושה סוכה לעצמה. והעיר ע"ז הרב הנ"ל שאין זה כדעת רביה"ק חיים מצאנו, שכידוע הורה שנים לא יקיימו מצות עשה שהזמן גרמא. הנה חשבתי בדרך צחות לומר, שאכן הרב בעל בית היוצר לא איווה להכניס את הרבנית לסוכתו, והיינו כהוראת הדברי חיים, ולכן אכן נאלצה הרבנית לעשות סוכה לעצמה.

אבל באמת אצל מי שמכיר את תהלוכות הרבנים חסידי ותלמידי רביה"ק מצאנו, אין מקום כלל להערה זו. אע"ג שכידוע הם היו אדוקים בו ביותר, וכל תנועה שלו היתה עבורם תורה שלימה, מ"מ בעיני הלכה לא בהכרח עשו כפי הוראותיו, וכל שכן בעינינו כאלו שאלה היה המנהג כן. ואציין בזה למה שכתב שו"ת מהרש"ג (ח"א סי' לה) בענין ישיבה בסוכה בשמיני עצרת בחו"ל, שעפ"י פשטות ההלכה חייבים לאכול בסוכה. וז"ל, הגאון אאמ"ו ז"ל והגה"צ בעל המחבר ספר אפסי ארץ על התורה (ה"ה זקה"ק רבי ישראל אפרים פישל סופר אבדק"ק נאנאש זי"ע) שניהם היו תלמידי הגה"ק בעל דברי חיים זצ"ל, והיו כפופים וסורים מאד למשמעתו, ועכ"ז אף כי הגה"ק בעל ד"ח זצ"ל שמעתי שלא היה אוכל בסוכה בשמע"צ, מ"מ הם היו אוכלים בלילה וביום עכ"ל.

ואציין עוד לשון רביה"ק בעל שפע חיים זי"ע (סעודת רעוא דרעין - וירא תשמ"ג): מאז ומתמיד לא היה זה מדרך החסידים לחקות את מנהגי רבותיהם כמעשה קוף בעלמא, רק אותם המנהגים שחקרו והבינו מקור מוצאם בשו"ע ופוסקים, אלה הדברים קבעו גם לעצמם לעשות כן, או כשנסתפקו באיזה דבר הלכה כדת מה לעשות, הלכו והתבוננו במנהג רבם לדעת כאיזה פוסק דעתו נוטה להכריע. אבל המנהגים לא הבינו, או כשביירו לעצמם אחרת מתוך דברי הפוסקים, לא עלתה על דעתם לעשות אחרי רבם עכ"ל. וכשתמצי לומר זאת תורת חסידות צאנו על רגל אחת.

ואסיים בברכה ובציפיה להמשך הגיליונות הנפלאים ברוב הערכה והוקרה ידידכם, שמואל ראטה

לכבוד מערכת 'מעיין החיים':

א בתשו' דברי חיים (אורח ח"א, ס"ד) כתב ק"ז מן רביה"ק זת"ע, שלדעת הרמב"ן מותר לבנות כותל בבית הכנסת אם זהו לצורך ולחיוזוק, דליכא למיחש משום ביזוי מצוה, דאדרבה אין זה כי אם כבוד מצוה, וכתבתם להקשות מהא

דאיתא בגמרא מגילה (כ"ב ע"ב) שמותר לעשות תיבה קטנה מתיבה גדולה שנתקלקלה, ואם כן קשה למה הוצרך רבינו לסברא שהמיעוט נעשה לצורך ולחיוזוק, הלא בלא"ה אין כאן איסור של ביזוי מצוה, ע"כ.

הנה ע' בלבושי מרדכי שהקשה כעין זה, אך נ"ל שקושיא זו ליתא, ואדרבה אין זה כי אם ראייה לדברי רבינו, דפשוט שהכוונה התם היינו למעט בשביל תיקונו, וברור שאסור למעט יותר מכדי תיקונו, וביותר אפשר לומר דמטעם 'ביזוי מצוה' הרי זה מצוה לתקנו, וכמבואר ב'ראשון לציון' (שם, ד"ה האין) שליכא שום חידוש בדין זה, ואין זה אלא אגב סיפא, 'ואדרבה הוא זכור לטוב על מעשיו', ולפי זה יומתק לשון קדשו של רבינו בסוף דבריו בנידו"ד: 'ואדרבה למצוה יחשב להחזיק ולהדר הבנין', ודו"ק.

ב בתשו' דברי חיים (שם) כתב רבינו ז"ל, ואפילו לדעת המב"ט ז"ל בספרו קרית מלך (הל' בית הבחירה, פ"א ה"ד) שכתב דקדושת בית הכנסת הוא מן התורה, מהפסוק והשימותי את מקדשיכם שהוא לרבות בית הכנסת, מכל מקום פשוט הדבר שמותר למעט חללה לצורך תיקון בית הכנסת, דהא אפילו בבית המקדש היו רשאים לעשות כן, לולי הכתוב הכל בכתב ד' עלי השכיל, שאין רשאים להוסיף על בנין שלמה שבנהו ברוח הקודש, דכן מבואר ברש"י יומא (נא ע"ב, ד"ה אמה) וז"ל: אבל במקדש שני שהיה גבוה ק' אמה, לא עשאוהו לפי שלא היה עוביה אלא אמה, ואינו יכול לעמוד בגובה ק' אמה, ולהוסיף על עוביה, מכל מקום דכתיב הכל בכתב מיד ד' עלי השכיל עכ"ל, הרי שאפילו בקודש הקדשים מותר להוסיף, כ"ש בבית הכנסת לצורך דמותה, עכ"ל.

והקשה שו"ת ערוגת הבושם, דרש"י קאי מיד על תחילת הבנין של ה'בית שני', שהו"ל להוסיף על עוביה, ולא שייך לומר דממעט חלל ואור ההיכל, שהרי ההיכל עדיין לא נבנה, ומשום הכי הוצרך לקרא, דבלאו האי קרא מותר, משא"כ בנידו"ד לגבי בית הכנסת שנבנה כבר, י"ל שאכן אסור משום שממעט את החלל והאוויר, ע"כ.

ונראה לענ"ד לתרץ, דהנה ידוע בעלמא פלוגתא דרבוותא, האם קדושה ראשונה שקידשו את בית המקדש, קדשה לשעתה ולעתיד לבוא או לא, והרמב"ם (הל' בית הבחירה, פ"ג, ה"ד-טו) פסק שקדשה לשעתה ולעתיד לבוא, ולכן הקדושה חלה גם בזמן הזה, אך הראב"ד (שם) חולק עליה, ולהלכה פסק המגן אברהם (סימן תקס"א, ס"ק ב) כשיטת הרמב"ם, וכן פסק המשנ"ב (שם ס"ק ח), והוסיף המשנ"ב בספרו 'ליקוטי הלכות' (בובב תודה), שכן הוא דעתם של כמה וכמה ראשונים, וכן נהגו בכל הדורות, וכמ"ש רבינו עובדיה מברטנורא (במכתבו מארה"ק בשנת רמ"ח).

והנה המב"ט גופא בספרו הנ"ל (שם פ"ב ופ"ו) גם כן פסק כשיטת הרמב"ם, וז"ל: דקדושת בית המקדש לשעתה ולעתיד לבוא, דקדושת ירושלים ומקדש מפי השכינה, ושכינה אינה בטלה, משום דכתיב והשימותי את מקדשכם, אף על

פי ששוממין, בקדושתן הם עומדים, עכ"ל. ולפי זה שפיר יש להביא ראייה מרש"י הנ"ל, ואע"פ שקאי בתחילת הבניה, אפ"ה לא איכפת לן כלל, דקדושה במקומה עומדת, אפילו לאחר החורבן, ממש כמו בזמן שבית המקדש קיים.

אך מכל מקום עדיין אפשר להקשות, דכל זה הוא רק לענין הקרקע, שמקום המקדש מקודש גם בזמן הזה, אך לענין האויר יש צד לומר שהחלל קדוש רק מחמת ההיכל, ולכן כשאין היכל אין האויר קדוש מצד עצמו, אע"פ שהקרקע כן מקודש, אך על פי האמת אין זה קשה, דאע"פ שאכן נאמר שרק הקרקע מקודש והאויר לא, אפ"ה עדיין אפשר להביא ראייה מרש"י הנ"ל, ד"ל שרבינו גם כן דן בענין הקרקע, ואהא מייתי ראייה, שכמו בבית המקדש לא חיישין לקדושת הקרקע, ולולי קרא היו מוסיפין על עובי הכותל, כ"ש וכ"ש לענין בית הכנסת שמותר לבנות כותל לצורך ולחיוזוק, ואין לחוש לקדושת קרקע.

אמנם האמת יורה דרכו, שבאמת י"ל שלמ"ד שהקדושה במקומה עומדת גם בזמן הזה, בוודאי קאי גם כן על האויר ולא רק על הקרקע, והוא ע"פ מש"כ בשו"ת שואל ומשיב (תליתאי, חלק ג, סימן עט), שודאי האויר קדוש מצד עצמו ולא מחמת ההיכל, וז"ל: דגוף הספק לא ידעתי, דפשיטא דהאויר מצד עצמו קדוש, ואטו דוקא העצים והאבנים קדוש ולא האויר, והא השכינה שורה שם וקדושתו אינו נתפס כביכול במקום, ע"כ.

הרי לפנינו דברי המב"ט שבזמן הזה הקדושה שורה במקדש, ממש כבזמן המקדש, משום שנתקדשה על ידי השכינה, ונשכינה אינה בטלה, והרי לפנינו גם דברי השואל ומשיב' שהשכינה שורה על האויר, כמו ששורה על גוף הבית, ולא יגרע זה מזה, והעולה משניהם הוא, שלאחר החורבן שורה השכינה בין על האויר ובין על גוף הקרקע, כבזמן המקדש ממש. ולפי זה שפיר איכא ראייה מרש"י הנ"ל, דמבואר שם שאילו לא קרא היו מוסיפין על עובי הכותל, וליכא למיחש על קדושת האויר, ודו"ק הדק היטב, והדברים מופלאים ונפלאים.

בברכה

מתתיהו הלברטאם / בני ברק
ישיב"ג טשערנאביל אלעד יצ"ו

יישר כוחכם על הגליון הנפלא, ואציע כמה הערות:

א בענין חותנו של המהרש"ל, כבר נתברר על ידי בקיאי יוחסין, שהגאונים רבי קלמן האברקאשטן מלעמבערג, ורבי קלנימוס ירושלמי, תרי גברא נינהו, והראשון לא היה חותנו של מהרש"ל, ואכמ"ל. כמו כן מה שכתב על השל"ה הקדוש שהיה תלמידו של מהרש"ל - ליתא, שכבר הוכח שמה שהביא בספרו 'מורו ר' שלמה', הכוונה לרבי שלמה ר' לייביש'ס, המכונה מהרש"ל השני, שהוא היה רבו.

ב ועל דבר השאלה (בעמוד ח) כמה ילדים השאירה הרבנית השלישית של ה'דברי חיים' זיע"א, אנסה להסביר תחילה כיצד נפלה מחלוקת בדבר, דיידוע שמלבד ששת בניו ובנותיו המפורסמים מזיווג זה, ה"ה: הרה"ק ר' שלום אליעזר ור' ישעי', אשת הרה"ק ר' יצחק טובי,

תורת חיים

עיונים וביאורים
במשנתו של
כ"ק מרן רביה"ק
מצאנז זצ"ע

בענין פך השמן
שנמצא בהיכל

מדוע לא אמרין בהו
ספק טומאה ברה"ד טהור

איתא בגמרא (שבת כא ע"ב) מאי חנוכה, דתנו רבנן בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון, שכשנכנסו יונים להיכל טמאו כל השמינים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים וכו'.

וכתבו התוס' (ד"ה שהיה) ז"ל: אם כבר גזרו על הנכרים להיות כזבים, צ"ל שהיה מונח בחותם בקרקע שלא הסיטו הכלי, עכ"ל. ובשו"ת בנין צבי (חלק א. סימן לד) הביא בשם רבינו שהקשה, מדוע היו התוס' צריכים לאוקמי שהיה מונח בחותם בקרקע שלא הסיטו הכלי, גם אם לא היה מונח בחותם בקרקע, והלא אין זה דבר ודאי שהיוונים הסיטו את הכלי, והוא רק בגדר ספק, וכיון דעורה הוא רשות הרבים כדאיתא בגמרא (פסחים יט ע"ב), הרי זה ספק טומאה ברשות הרבים, וספיקו טהור.

וכתב הגה"ק מהר"ש ענגיל זצ"ל (שפתי מהר"ש לחנוכה, עמוד טו) ליישב, על פי דברי הרמב"ן (ירוש חולין) בדקדשים וטהרות לא אמרין ספק טומאה ברשות הרבים טהור, מדכתיב בהו 'למשמרת', ולכן היו התוס' מוכרחים לאוקמי שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, והוא בגדר ודאי שלא הסיטו את הכלי.

אולם לאחר מכן כתב לדחות את תירוצו, מאחר ומדברי התוס' בחולין (ב ע"ב) משמע דס"ל שגם בקדשים וטהרות אמרין ספק טומאה ברשות הרבים טהור, כי התם מיירי בגמרא בטמא אסור לו לשחוט את המוקדשין אפילו לא בסכין ארוכה שמא יגע בבשר, ואם שחט ואומר ברי לי שלא נגעתי שחיתו כשירה, אבל אם הוא אינו נמצא לפנינו ואי אפשר לשאלו, איי רק אם אחרים ראו אותו שחיתו כשירה. והקשו שם התוס' (ד"ה דליתיה) הלא גם בלאו הכי שחיתו כשירה, כי הרי הוא רק ספק שמא נגע בבשר, וכיון דעורה הוי רשות הרבים, המשך בעמור ה'

הילד אלישע ע"ה, שהרבנית ע"ה הסתלקה ממחרת יום הברית שלו, ביום כ"ז אלול, בעודו בין החיים, אלא שכפי הנראה גם הוא נסתלק סמוך לאחר מכן, אבל על כל פנים בשעת פטירתה היה עדיין חי, ולכן נמצא שבאמת כאשר נפטרה השאירה ואילו בירחון שיצא לאור בחודש חשון, כבר נכתב שהרבנית השאירה אחריה רק ששה ילדים, כי עד אז כבר נסתלק גם הילד אלישע ע"ה, ולמעשה לא נשארו כי אם ששה ילדים בין החיים.

הלא כה דברי
חד מן חברי"א

לכבוד מערכת בית צאנז, קודם כל אודה על הגליון הנפלא מלא בתורת חיים, והוא נחמד, כי הם חיינו. וכאן המקום איתי להאיר, ולעשות אזנים לתורה, על כמה מאמרים שהובאו במדור 'לקוט דברי חיים', וכדלהלן:

א. מה דאיתא בספר 'חמדה גנוזה', שאמר רביה"ק מצאנז זצ"ע: אבל אנחנו היום בעונותינו הרבים, כי בא השמש אז די זין איז אינץ אינטער געגאנגען, אין די מנהגי הדור זענין רשעים. הנה בספה"ק דברי חיים פ' ויקהל (קכג). מובא ז"ל, היינו שד' צוה שלא יתחברו עם הערב רב בשום פעם, ועל ידי יהיו ראוים לבנות משכן, כי ישראל בעצמם קדושים, אך הערב רב כל החסדים דעבדי לגרמייהו עבדו (תיקו"ז תי"ו כב). כנראה בעליל שהרבנים והחסידים והבעלי בתים שבדור המה רובן מערב רב ורוצים לשרור על הציבור, וכל מעשיהם רק לגרמייהו לקבל כבוד וממון, ולכן אין להתחבר רק עם עובדים באמת, שמוסרים נפשם לד', לא לקבל שום תועלת לעצמם.

ב. מה שהובא בשם רבינו עה"פ וייקץ יעקב משנתו. הנה ד"ת זה מובא ג"כ בספה"ק נפש חיה (להגה"צ ר' חיים אלעזר וואקס אבד"ק קאליש זצ"ל), ז"ל: וייקץ יעקב משנתו ואמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי (בראשית כח טו). שמעתי לפרש בשם איש אלקים הרה"ג הקדוש אבד"ק זאקילקאו זצ"ל, שארבע צורות אשר במרכבה הם אר"י, כרוב, נשר, אדם. והאדם הוא יעקב שצורתם חקוקה בכסא הכבוד. וזה אמר 'אכן יש ה' במקום הזה' שר"ת אכ"ן הוא אר"י כרוב נשר, 'ואנכי לא ידעתי' ר"ת אנכ"י אר"י כרוב נשר יעקב, זאת לא ידע שגם צורתו חקוקה בכסא הכבוד.

ג. ועוד זאת שלישיה, מה שהובא בשם רבינו עה"פ וישא יעקב רגליו, שנשא והרים את המדרגות הקטנות הנקראים בשם רגלים. יצוין בזה למה דאיתא בספה"ק אוהב ישראל, ז"ל: ולזאת התחכם יעקב אבינו ע"ה וישא את רגליו, היינו שהעלה לקשר אפילו עלמא דרגליו לעילא לעילא. ונשאם וכללם בהאיברין דלעילא מנהון לכל יהיה להם עוד שום שליטה ואחיוזה בהם כלל, עכ"ל.

וכיוצא הזה איתא גם בספה"ק מאור עינים, כאשר בתוך דבריו הוא כותב בהאי לישנא קדישא: וזה נקרא בחינת רגליו שצריך העובד להגביהו ולחדן עם פלגא דלעילא... ובנקל לו אז ליחד את חלקיו גם בחינת רגליו אל הטוב... וזהו וישא יעקב את רגליו, שהגביה בחינת רגליו.

בברכה ובהודאה
נתנאל צבי אנגלרד / בני ברק

אשת הרה"ק ר' אהרן מבייטש, אשת הרה"ק ר' אלעזר מאושפיץ, ואשת הרה"ק מגלינא, שכל אחד מהם זכה להקים דורות, היו לו עוד כמה ילדים שנפטרו בצעירותם, והמפורסם ביניהם הילד לייביש'ל ע"ה, ומהאי טעמא הזכיר הראשון רק ששת צאצאיו המפורסמים, והשני ידע גם על הילד הנ"ל (אף שהיו עוד שלשה).

בכבוד רב ובהוקרה
צבי לערד

בן אאמור"ר מוה"ר שלמה זלמן הלוי ז"ל
מצאנז-אנטווערפן

למען אחי ורעי אדברה נא שלום!

א על דבר מה שהקשיתם בשם ה'ערוגת הבושם', הנני להעתיק בזה מהרגינתא טבא ב'תשובות וחידושי ראי"ם' (עמוד קסו), להגאון רבי אלכסנדר משה ווייס זצ"ל רב בארה"ב, שכתב ליישב קושיא זו, ז"ל:

ולא הבנתי הקושיא, דהלא מבואר בדברי חיים, דגם בנידון זה מיידית בתחילת הבנייה, דבפירוש כתב ולא ה' טוח עדיין בסיד וכו' עיי"ש בפנים, הרי משמע שלא נגמר הבנין עדיין, ואף שהתפללו בו כבר כמה שנים, מכל מקום לא נקרא עדיין גמר בנין בשביל זה, כיון דברור הוא שאין דרך להניח בית כנסת ללא טיח וסיד, ואם כן כל זמן שעדיין לא נגמר הבנין לגמרי, שפיר נקרא תחלת בנין.

ועוד נראה דהדמיון של הדברי חיים עולה נכון, דאילו לא ה' על פי נביא שיגביהו הכותל, ה' אסור לשנות במקדש ולהוסיף על הבנייה הקודמת, עיין מה שכתב המהר"ם שיי"ק על תרי"ג מצות מצוה צ"ה, שמביא בשם החתם סופר, וכתב בתוך דבריו בכוננת רש"י ז"ל, דהמשכן וכל כליו בעינן דוקא שיעשו אותן כאשר גילה ה' לאחד מנביאי, וכן נאמר לענין בית המקדש הכל בכתב מיד ה' השכיל, וכן המקדש שלעתיד לבא עיי"ש, ולפי זה על כרחך צריך לומר, דגם מקדש הראשון לא נהרס עד היסוד, והיו צריכין לבנותו כמו שהיה בתחלה, אך היות והנביא אמר גדול יה' כבוד הבית הזה האחרון וגו', ע"כ הוסיפו עליו, עיין בש"ס בבא בתרא דף ג' ע"א, אבל אם לא כן ה' באמת אסור להוסיף, ולפי זה דומה ממש לשאלה של הדברי חיים וק"ל, עכ"ל.

ב בענין מספר צאצאי הרבנית מרת רעכל דבורה ע"ה, הנה כידוע ילדה הרבנית י"א ילדים, כפי שכבר פורסם בגליון 'בנות ציון' (גליון מב. אב תשע"ד), ממה שמצאו בארכיון שבמדינת אוסטרליה, ואלו הם: א) הילד ליבוש'ל, שנולד ביום י"א חשון שנת תרט"ו. ב) הילד נפתלי, שנולד ביום י"ח אייר שנת תרט"ו. ג) הרבנית נחמה ע"ה, שנולדה ביום כ' תמוז שנת תרי"ז. ד) הילד מרדכי שמשון, שנולד ביום י"ח כסלו שנת תרי"ט. ה) הרבנית טילה ע"ה, שנולדה ביום כ"ה חשון שנת תרכ"ו. ו) הילד יוסף אליעזר, שנולד ביום ט"ו כסלו שנת תרכ"א. ז) הרה"ק רבי שלו' אליעזר זצ"ל, שנולד ביום כ"ו כסלו שנת תרכ"ב. ח) הרבנית פריידל ע"ה, שנולדה ביום י"ח שבט שנת תרכ"ג. ט) הרה"ק רבי יצחק ישעי' זצ"ל, שנולד ביום ג' אייר שנת תרכ"ה. י) הרבנית גיטשא ע"ה, שנולדה ביום ג' מנחם אב שנת תרכ"ה. יא) הילד אלישע, שנולד ביום י"ט אלול שנת תרכ"ו.

כידוע שבעה מתוכם נסתלקו בצעירותם, ששה מהם נפטרו מיד, בהיותם עוללים רכים, ואילו הילד ליבוש'ל ע"ה נסתלק בהיותו בן שבע שנים, כך שכולם מתו בחיי אמו הרבנית ע"ה, וזלת

תורת חיים

המשך מעמוד ז'

אם כן הוי ספק ברשות הרבים וספיקו טהור, זהו תוכן קושייתו, ומשמע מכאן דס"ל שגם בקדשים אמרינן דינא דספק טומאה ברה"ר טהור, ולכן שפיר הקשה רבינו על דברי התוס' בשבת, מדוע הוצרכו לאוקמי שמיירי בוודאי שלא הסיטו, הלא גם בספק טומאה יש להתיי, כי התוס' לשיטתו ס"ל שגם בקדשים אמרינן האי דינא, ודו"ק.

והנה גם ב'ברכת שמעון' (חנוכה, עמוד קמב) כתב ליישב קושייתו של רבינו, על פי שיטת הרמב"ן שבקדשים לא אמרינן ספק טומאה ברה"ר טהור, וגם הוא הרגיש בזה שהתוס' בחולין חולקים על הרמב"ן, ועם כל זה כתב: "ואע"ג ששם התוס' לא ס"ל כן, מכל מקום כידוע אין להקשות סתירה על דברי התוס' ממקום אחד לשני, כיון שאינם ממוחבר אחד". ולכן הוא נשאר בתירוצו על פי דברי הרמב"ן הנ"ל.

אמנם באמת נראה, שאפילו אם נאמר כדברי מהר"ש ענגיל זצ"ל שהתוס' בשבת הוא לשיטתם בחולין, שבקדשים גם כן אמרינן ספק טומאה ברשות הרבים טהור, מכל מקום עדיין יתיישב קושיית רבינו, כי הנה התוס' בחולין שם לאחר שהקשו מדוע חיישינן שמא נגע הטמא בבשר בשעת השחיטה, והלא ספק טומאה ברשות הרבים טהור, תירצו שם התוס' וז"ל: "האי ספק לא דמי לשאר ספק טומאה ברשות הרבים, משום דרוב פעמים לא יוכל להיזהר מליגע".

והנה סברא זו נוהגת ביתר שאת לענין הספק אם הסיטו היוונים את הכלי בהיכל, אשר בלי שום ספק ש'האי ספק לא דמי לשאר ספק טומאה ברשות הרבים', כי מאחר וכל עיקר ביאתם להיכל היה לשם כך, על מנת להסיט ולחפש בכל מה שנמצא שם, אם כן לא רק ש'לא יכלו להיזהר מליגע', אלא שגם לא ניסו להיזהר כלל וכלל, ואדברה השתדלו שלא להיזהר ועשו הכל על מנת להסיט ולחפש אחר כל מה שנמצא שם, ואם כן אף לדברי התוס' אין לטהר בזה, כי גם אם באמת ספק טומאה ברשות הרבים טהור, הוא אינו נחשב לגדר ספק טומאה כלל.

ומעתה יש לתמוה, מה הקשה רבינו כל עיקר, והלא כאמור נחלקו התוס' והרמב"ן אם נוהג דין ספק טומאה ברה"ר טהור לענין קדשים וטהרות, ואם כן מה נפשך, אם סוברים התוס' כשיטת הרמב"ן שאין נוהג כלל דין זה בקדשים, אם כן מה הקושיא מדוע הוצרכו התוס' לאוקמי שמיירי בוודאי לא הסיטו, והיה די במה שהוא בגדר ספק, הלא זה אינו, כי לענין קדשים אין אומרים שספק טומאה ברה"ר טהור.

ואם סוברים התוס' לשיטתם בחולין, שבקדשים וטהרות כן אומרים דין זה של ספק טומאה ברה"ר טהור, אבל מכל מקום הם עצמם מחדשים שם, שספק כגון זה כשאי אפשר או אין רוצים להיזהר שלא לגעת, אינו נכנס בגדר ספק כלל, ואם כן גם אם באמת ספק טומאה ברה"ר טהור, אבל אין זה כלל ספק טומאה, ולכן היו התוס' מוכרחים לאוקמי שהוא היה מונח בחותם בקרקע. ואם כן תמוה, לפי איזה שיטה הקשה רבינו את קושייתו, וצריך עיון.

דרכי חיים

בירורי וליקוטי הליכות • עובדות • דברי הימים

האם בליל שישי שבתוך ימי החנוכה אבלו סעודת חלב כמו בכל לילה?

הנה כ"ק מרן רביה"ק מצאנו זי"ע נהג לערוך את שולחנו הטהור בלילות חנוכה, ואז אכלו מאכלי חלב, כמובא בספר 'דרכי חיים' (אות קיד): "ואחר זמן רב ישב רבינו לסעודת חלב עם הקהלה". גם צדיקי בית באבוב החזיקו בידם מנהג זה, זולת בליל חנוכה שבליל שישי, שאז לא היו אוכלים מאכלי חלב, כפי שמעיד בספר 'פי צדיק' (שריג א, אות ו) וז"ל: "שמעתי מאדמו"ר הקדוש [בעל קדושת ציון] הי"ד מבאבוב זצלה"ה, שמנהגו היה בכל ליל חנוכה לחלק לחם עם גבינה להמסובים, אכן בליל שישי בשבת נמנע לחלק בעצמו, ונתן לאחר לחלק, בנמקו כי זקנו הגה"ק מצאנו הקפיד שלא לאכול גבינה בליל וביום ערב שבת, על כן אינו רוצה לתת בעצמו להמסובים".

הקפדתו של רביה"ק מצאנו זי"ע שלא לאכול גבינה בליל שישי, אף היא מוזכרת ב'דרכי חיים' (אות נב): "הביאו לפניו על השלחן סעודת הלילה מעט קאשע ומעט לאקשין ולביבות בגבינה, אך אור ליום ועש"ק לא היה רבינו הקדוש אוכל לביבות, מחמת שלא רצה לאכול בעש"ק גבינה". וכידוע נהג כן רבינו על פי הוראת רבו מרן הרה"ק מראפשיץ זי"ע, שאמר לו שמי שלא יאכל גבינה בליל ויום עש"ק, מובטח לו שלא יהיה לו כאב שיניים.

והנה מדברי בעל 'קדושת ציון' יוצא, שאם אמנם שהזכירו הפוסקים שישי ענין לאכול מאכלי חלב בחנוכה, מכל מקום אלו הנוהגים שלא לאכול מאכלי חלב ביום שישי וערש"ק, יש להם להימנע מכך גם בחנוכה. האם מקור הנהגה זו הוא כבר מרביה"ק זי"ע בעצמו שמנע עצמו בזה גם בימי החנוכה, או שמא הוא מיסודו של הרה"ק בעל 'קדושת ציון' מבאבוב זי"ע?

ובספר 'דרכי חיים' (חלק הסיפורים, אות ל) מספר המשב"ק הרה"ח ר' רפאל צימעטובים ז"ל מה שבדידיה הוה עובדא, כאשר חל ליל ראשון של חנוכה בליל שישי, וזה לשונו: פעם אחת לא הייתי בבית קודם חנוכה, והיה בליל ועש"ק ליל ראשון חנוכה, ובליל ה' הייתי עדיין בניעפאלאמיץ, ואז לא היתה עדיין מסילת הברזל משם לצאנו, והוא מהלך י"ב פרסאות, והי' אז שלגים גדולים וקור גדול מאד, כאשר הי' רגיל להיות בשנים הקודמים. ורצוני היה להיות עוד בליל א' חנוכה בבית אצל רבינו ז"ל, ויצאתי בלילה מניעפאלאמיץ לבאכניא, והיום בימי חנוכה הוא קטן מאד. והלכתי במשך היום מבאכניא ללימאנוב, ובלילה הלכתי מלימאנוב לצאנו, ותיכף בבואי להעיר הלכתי ישר לבית רבינו ז"ל, והי' אז כבר זמן מאוחר בלילה. ורבינו ז"ל כבר גמר ההדלקה דנר חנוכה, וכבר הכינו עצמם לסעודה החלבית שבלילה, ורבינו ז"ל ישב ודיבר עם הקהל, ובפתחי הדלת שבחדר החיצון, בשעה זו ממש אמר רבינו: חידוש הוא שרפאל איננו בכאן, ואיש אחד עמד על הספסל בחדר רבינו וראה אותי בא לחדר החיצון, ואמר לרבינו: רפאל כבר בא עתה, ונכנסתי אצל רבינו ז"ל ולקחתי שלום, זי"ע ועכ"א, ויכול אני לכתוב כמה נירות מסיפור זה איך הלכתי בלילה לצאנו, ולא יכולתי לילך בעצמי כי היה הדרך חלק מכפוף, ואפילה גדולה, ונדמנן לי ערל - להבדיל - ששכרתי אותו שילוך אותי, והנני מבין שהכל היה רק בכח אותו זקן רבינו הקדוש, זכותו יגן עלינו, עכ"ל.

אתה הראית לדעת, כי בתוך דבריו הוא מסיח לפי תומו, שכאשר הגיע לצאנו בליל שישי 'כבר הכינו עצמם לסעודה החלבית שבלילה', הרי שגם בליל שישי ערך רבינו את שולחנו הטהור ואכל מאכלי חלב, אבל מצד שני יש לומר שבאמת רבינו בעצמו לא אכל אז מאכלי חלב, רק הקהל הכינו עצמם לסעודה חלבית, האמנם היה כזאת? - ובכן, אנו פונים בזה לכל החפץ להיות מטה כלפי חסד, להטות דרכי איש לתחיה - וידעינו נא את דרכיו וחיה - (וי)כתוב עליו תו חיים (ומה ש)היה.

נדבת

הרה"צ מו"ה צבי יעקב רייך שליט"א

לעילוי נשמת דודו

הרה"ק רבי חיים נפתלי אהרן זצ"ל

בן הרה"ק רבי אריה ליבוש זצ"ל

מצאנו-זמינראד

בעמח"ס ביכורי חיים

נלב"ע כ"א כסלו תשע"ז לפ"ק

נדבת

הרה"ח ר' יצחק זאב רוזנשטיין הי"ו

לברכה והצלחה בכל העניינים

נדבת

הרה"צ מו"ה דוד הלברשטאם שליט"א

ובניו האברכים המופלגים שיחי'

לעילוי נשמת זקנם

כ"ק אדמו"ר מטשאקאווע - ב"ב זצ"ל

נלב"ע י"ט כסלו תשע"ב לפ"ק

יצא לאור בעק"ה ובס"ד על ידי מכון 'מעין החיים' נארליין צאנו. ת.ד. 220 בני ברק יצ"ו

להערות ותגובות, מודעות והנצחות, למס' פקס: 1533-5793027 או באימיל: tzan1234@gmail.com - עד יום שלישי בערב